

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140. — ΤΗΛ. 721.8308 | 1/15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1982 | ΑΡΙΘ. 23-24

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Χριστοῦ τὰ προεόρτια ἐπιτελοῦντες. — Ε. Δ. Θ., Γιὰ τὴ θεία Ἐνανθρώπηση. — Κ ο σ τ ῆ Μ π α σ τ ι ᾶ, «Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον. — Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Παν)μίου Ἀθηνῶν, Λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις «ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων» στὶς «Ἀποστολικὰς Διαταγὰς». — Ἰ ω ἄ ν ν ο υ Φ ο υ ν τ ο ὔ λ η, Καθηγητοῦ τοῦ Παν)μίου Θεσσαλονίκης, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — δ. Ἀ γ γ ε λ ι κ ῆ ς Ζ η σ ῖ μ ο υ, «Συνειδησιακὰς ἀνησυχίαις» (SCRUPULE). — Δ η μ. Φ ε ρ ο ῦ σ η, Ἡ Ἀθήνα τῆς Φιλοθέης Μπενιζέλου. — Δ η μ ο σ θ ἑ ν η Σ α β ρ ᾶ μ η, Καθηγητοῦ Παν)μίου Κολωνίας, Ἡ πνευματικὴ διάστασι τῶν Χριστουγέννων. — Ἐ π ῖ κ α ι ρ α. — Ἀ ρ χ ι μ. Μ α κ α ρ ῖ ο υ Β α ρ λ ᾶ, Ἐννοια καὶ περιεχόμενον τῆς ἐλληνικῆς παράδοσης. — Π ε ρ ι ε χ ὶ μ ε ν α τ ο ῦ Λ Α (1982) τ ὄ μ ο υ τ ο ῦ «Ἐ φ η μ ε ρ ῖ ο υ».

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶ 1 — Ἀθῆναι 140. Προϊστ. Τυπογραφείου Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.

ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΑ ΠΡΟΕΟΡΤΙΑ

ΕΠΙΤΕΛΟΥΝΤΕΣ

«Τῶν γενεθλίων τοῦ Χριστοῦ τὰ προεόρτια, ἐπιτελοῦντες οἱ πιστοὶ πανηγυρίζωμεν καὶ ἀξίως ἄπαντες προὑπαντήσωμεν, ὡς Μάγοι δωροφοροῦντες τὰς ἀρετὰς καὶ ἄδοντες τῶν Ἀγγέλων ἄσμα καινόν, τῷ ἐκ Κόρης θεόπαιδος, ἐν Βηθλεέμ ἄνευ σπορᾶς, τικτομένῳ Θεῷ ἡμῶν ὃν δοξάζει τὰ σύμπαντα».

«ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΚΑΤΑ

ΜΑΤΘΑΙΟΝ»

τοῦ Κωστή Μπασιτσά

Ὁ Λουκάς γράφει: «Ἴδου ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς». Ἡ σοφία κι ἡ ταπεινὴ πενία, τρεῖς μάγοι καὶ λίγοι θεόφτωχοι βουσκοί, στάθηκαν οἱ πρῶτοι προσκυνητὲς τοῦ Λόγου, ποὺ ἔγινε σάρκα τὴν παιγερὴ κείνη νύχτα στὴ Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας. Καὶ πλάι σ' αὐτούς, τὰ ζῶα. Τὰ ἀπλά κι ἀπονήρευτα ζῶα, μὲ τὴν τραγικὴ μοῖρα. Ἡ φτώχεια, ποὺ ὑπογραμμίζει ὁ πρῶτος μακαρισμός, εἶναι φτώχεια καθολικὴ: Φτώχεια τοῦ κορμιοῦ, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδιάς. Πενία πραγματικὴ καὶ πενία συμβολικὴ.

Ἡ ἐπαιτεία τοῦ φτωχοῦ, τοῦ ἀπόλυτα φτωχοῦ, εἶναι καθαργιασμένη, γιατί ὠθεῖ στὴν ταπεινώση. Ἡ πείνα κατασιγάζεται μὲ τὴν ταπεινώση τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ζητά. Τὸ ἴδιο κι ἡ γύμνια. Τὸ ἴδιο κι ἡ δίψα.

Ὁ θαυμαστός αὐτὸς πίνακας τῆς γέννησης καθορίζει ὅσα ἀκολούθησαν στὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὴν ὥρα τῆς Βηθλεὲμ ὡς τὴν ὥρα τοῦ Γολγοθᾶ. Ἡ γέννηση καθορίζει στοὺς περισσότερους ἀνθρώπους ὅλο τὸ θέμα τῆς ὑπαρξῆς τους.

Ἡ φάτνη τῶν ἀλόγων, ἡ περιφρόνηση καὶ ἡ ἀγνοία τοῦ πλήθους, ποὺ εἶναι δουλωμένο στὰ πάθη του μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴ Γέννηση, τὸ μίσος, ἡ ματαιοδοξία κι ἡ συνωμοσία τῆς ἐξουσίας ἀντικρὺ τῆς, ὅλη ἡ μυστηριακὴ διαδικασίᾳ, ποὺ καθώρισε αὐτὴ τὴ Γέννηση τοῦ ἑνσαρκωθέντα Λόγου, καθώρισαν ὀριστικὰ καὶ τελεσίδικα, ὄχι μόνο τὴν ἐπίγεια ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴ μοῖρα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἀποκάλυψε ὀριστικὰ καὶ τελεσίδικα πὼς ἡ πνευματικὴ ζωὴ εἶναι θησαυρὸς «κεκρυμμένος», πὼς εἶναι ζηλότυπα κρυφὴ καὶ μυστικὴ, πὼς προϋπόθεσή της εἶναι ἡ ὀλοκληρωτικὴ πενία κι ὅτι δὲν κολακεύει τὰ μάτια μὲ τὴν ψευτιά τοῦ πυροτεχνήματος.

Αὐτὰ πηγάζουν ἀπὸ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ ζῶα ποὺ κινοῦνται στὸν πίνακα τῆς Γέννησης κι αὐτὰ χρειάζεται νὰ προσέξουμε γιὰ νὰ καταλάβουμε τὸ θαυμαστὸ καὶ φοβερὸ νόημα τῆς γιορτῆς, ποὺ μᾶς ξεφεύγει ἀπὸ τότε ποὺ ἔγινε μιὰ ἀπλή κι ἐγκόσμια συνήθεια.

ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΙΑ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΗ

«Κοινὴ πανήγυρις οὐρανίων καὶ ἐπιγείων δυνάμεων».

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, στὸν Λόγο του σὲ Γενέθλια τοῦ Σωτήρος, ἐξυμῶντας τὸ μυστήριό τῆς Θείας Ἐνανθρωπήσεως, τονίζει ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ προαιώνιος, ὁ ἀόρατος, ὁ ἀπεριόριστος, ὁ ἀσώματος, ἡ ἀρχὴ ἐκ τῆς ἀρχῆς, τὸ φῶς ἐκ τοῦ φωτός, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀθανασίας, τὸ ἀποιύωμα τοῦ πρωιοτύπου κάλλους («τὸ ἐκμαγεῖον τοῦ ἀρχετύπου κάλλους»), ἡ ἀκίνητη σφραγίδα, ἡ ἀμετάβλητη εἰκόνα, ὁ λόγος τοῦ Πατρὸς ἔρχεται στὴν ἰδικήν Του εἰκόνα καὶ νύνεται τὴν ἀνθρώπινη σάρκα πρὸς χάρη τοῦ ἀνθρώπου καὶ συνδέεται μὲ νοερὴ ψυχὴ πρὸς χάρη τῆς ἰδικῆς μου ψυχῆς, καθαρίζοντας τὸ ὅμοιο μὲ τὸ ὅμοιο («τῶ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἀποκαθαίρων») καὶ γίνεται σὲ ὅλα ἀνθρώπος, ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἁμαρτίαν.

Τὸ θεῖο αὐτὸ μυστήριό προσπαθεῖ ὁ Γρηγόριος νὰ καταστήσει κάπως προσιτὸ στὴν ἀνθρώπινη διάνοια μὲ τὴ χρησιμοποίηση θαυμασίων ἀντιθέσεων: «ὦ τῆς καινῆς μίξεως! ὦ τῆς παραδόξου κράσεως. Ὁ ὢν γίνεται, καὶ ὁ ἄκτιστος κίττειται, καὶ ὁ ἀχώρητος χωρεῖται... καὶ ὁ πλουτίζων πτωχεύει καὶ ὁ πλήρης κενοῦται, κενοῦται γὰρ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἐπὶ μικρόν, ἵν' ἐγὼ τῆς ἐκείνου μεταλάβω πληρώσεως».

Μπροστὰ σὲ θεῖο αὐτὸ μυστήριό, σὲ ὅποιο ὁ Σωτὴρ μεταλαμβάνει τῆς ἐμῆς σαρκός, ἵνα καὶ τὴν εἰκόνα σώση καὶ τὴν σάρκα ἀθανάτιση», τί πρέπει νὰ κάμωμε; Τὴν ἀπάντηση δίδει ὁ ἅγιος Γρηγόριος, παροτρύνοντας τὸν κάθε πιστὸ μὲ τοὺς ἐξῆς λόγους:

«Μετὰ τοῦ ἀστέρου δρόμα, καὶ μετὰ Μάγων δωροφόρησης χρυσὸν καὶ λίθων καὶ σμόρναν, ὡς βασιλεῖ καὶ ὡς Θεῷ μετὰ Ποιμένων δόξασον, μετὰ Ἀγγέλων ἕμνησον, μετὰ Ἀρχαγγέλων χόρευσον. Ἔστω κοινὴ πανήγυρις οὐρανίων καὶ ἐπιγείων δυνάμεων» (Migne Ἐ.Π. τόμ. 36).

Ε Δ. Θ.

ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

“ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΚΕΚΟΙΜΗΜΕΝΩΝ, ΣΤΙΣ “ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΓΕΣ,”

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Οἱ «Ἀποστολικές Διαταγές» περιέχουν αξιόλογες λατρευτικές ἐκδηλώσεις ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων.

Πρῶτα - πρῶτα μνημονεύεται ἡ νεκρώσιμη ἀκολουθία γιὰ τοὺς πιστοὺς: «Καὶ ἐν ταῖς ἐξόδοις τῶν κεκοιμημένων ψάλλοντες προπέμπετε αὐτοὺς, ἐὰν ὄσι πιστοὶ ἐν Κυρίῳ»²⁶. Τοῦτο πρέπει νὰ γίνεται, διότι «τὰ λείψανα τῶν παρὰ Θεῶ ζώντων» δὲν εἶναι «ἄτμια»²⁷. «Οἱ γὰρ Θεῶ πεπιστευκότες, ἐὰν καὶ κοιμηθῶσιν, οὐκ εἰσι νεκροί»²⁸. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἐκδιώκεται κάθε δισταγμὸς γιὰ τὴν προσέγγιση τῶν νεκρῶν: «Ὡ ἐπίσκοποι καὶ οἱ λοιποὶ, ἀπαρτηρήτως ἀπτόμενοι τῶν κεκοιμημένων μὴ νομίσητε μιαινεσθαι, μηδὲ βδελύσσεσθε τὰ τούτων λείψανα»²⁹.

Ὅσον ἀφορᾷ στὸ περιεχόμενο τῶν δεήσεων καὶ εὐχῶν ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων, εἶναι χαρακτηριστικὲς οἱ δεήσεις καὶ εὐχὲς τοῦ διακόνου καὶ τοῦ ἐπισκόπου, ὅπως αὐτὲς ἀναφέρονται στὸ Η' βιβλίον τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν». Ὁ διάκονος ἀπευθύνει τὴν ἐξῆς δέηση: «Καὶ ὑπὲρ τῶν ἀναπαυσασμένων ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ἡμῶν δεηθῶμεν, ὑπὲρ τῆς κοιμήσεως τοῦδε ἢ τῆσδε δεηθῶμεν, ὅπως ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς προσδεξιόμενος αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἀφήσῃ αὐτῷ πᾶν ἁμάρτημα ἐκούσιον καὶ ἀκούσιον καὶ ἴλωσ καὶ εὐμενὴς γενόμενος κατατάξῃ εἰς χώραν εὐσεβῶν ἀνεμμένων εἰς κόλπους Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων καὶ ποιησάντων τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἐνθα ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμὸς» (Ἡσ. λε', 10)³⁰.

Ὁ ἐπίσκοπος ἐξ ἄλλου εὐχεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς ὑπὲρ τοῦ κεκοιμημένου: «Ὁ τῆ φύσει ἀθάνατος καὶ ἀτελεύτητος, παρ' οὗ πᾶν ἀθάνατον καὶ θνητὸν γέγονεν, ὁ τὸ λογικὸν τοῦτο ζῶον τὸν ἄνθρωπον τὸν κοσμοπολίτην θνητὸν ἐκ κατασκευῆς ποιήσας καὶ ἀνάστασιν ἐπαγγεϊλάμενος, ὁ τὸν Ἐνώχ καὶ τὸν Ἥλιαν θανάτου πείραν μὴ ἑάσας λαβεῖν· ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ οὐχ ὡς νεκρῶν, ἀλλ' ὡς ζώντων Θεὸς εἶδ'· ὅτι «πάντων αἱ ψυχαὶ παρὰ σοὶ ζῶσι» καὶ «τῶν δικαίων τὰ πνεύματα ἐν τῇ χειρὶ σου εἰσιν,

ὧν οὐ μὴ ἄφηται βάσανος· πάντες γὰρ οἱ ἡγιασμένοι ὑπὸ τὰς χεῖράς σου εἰσιν» (Ματθ. κβ', 32· Σοφ. Σολ. γ', 1· Δευτ. λγ', 3· Ἡσ. λε', 10)· αὐτοὺς καὶ νῦν ἐπιθεῖ ἐπὶ τὸν δοῦλό σου τὸν δε, ὃν ἐξελέξω καὶ προσελάβου εἰς ἑτέραν λῆξιν, καὶ συγχώρησον αὐτῷ, εἴ τι ἄκων ἢ ἐκὼν ἐξήμαρτε, καὶ ἀγγέλους εὐμενεῖς παράστησον αὐτῷ· καὶ κατὰ τὰς αὐτὸν ἐν τῷ κόλπῳ τῶν πατριαρχῶν καὶ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος σοὶ εὐαρεστησάντων, ὅπου οὐκ ἐνὶ «λύπη καὶ ὀδύνη καὶ στεναγμῶς» (Ἡσ. λε', 10), ἀλλὰ χάριτος εὐσεβῶν ἀνεμμένων καὶ γῆ εὐθέου σοὶ ἀνακειμένη καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ὀρώωντων τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ σου, μεθ' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ καὶ σέβας, εὐχαριστία καὶ προσκύνησις καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν»³¹.

Γιὰ τὶς λατρευτικὲς καὶ εὐχαριστιακὲς συνάξεις στὰ κοιμητήρια, στὸ Στ' βιβλίον τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν» ὑπάρχει ἡ ἐξῆς διάταξη: «Συναθροίξεσθε ἐν τοῖς κοιμητηρίοις, τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἱερῶν βιβλίων ποιούμενοι καὶ ψάλλοντες ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων μαρτύρων καὶ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἁγίων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν ἐν Κυρίῳ κεκοιμημένων, καὶ τὴν ἀντίτυπον τοῦ βασιλείου σώματος Χριστοῦ δεκτὴν εὐχαριστίαν προσφέρετε ἐν τε ταῖς ἐκκλησίαις ἡμῶν καὶ ἐν τοῖς κοιμητηρίοις»³².

Ἐπειτα τὸ Η' βιβλίον τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν» ἀναφέρει τὰ τριήμερα, ἐννεαήμερα, τεσσαρακονθήμερα καὶ ἐτήσια μνημόσυνα ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων, στὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιοῦντο ψαλμοί, ἀναγνώσματα καὶ εὐχὲς: «Ἐπιτελεῖσθω δὲ τρίτα τῶν κεκοιμημένων ἐν ψαλμοῖς καὶ ἀναγνώσμασι καὶ προσευχαῖς διὰ τὸν διὰ τριῶν ἡμερῶν ἐγεγρηθέντα, καὶ ἑνάτα εἰς ὑπόμνησιν τῶν περιόντων καὶ τῶν κεκοιμημένων· καὶ τεσσαρακοστὰ κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον Μωϋσῆν γὰρ οὕτως ὁ λαὸς ἐπένηθη» καὶ ἐνιαύσια ὑπὲρ μνείας αὐτοῦ»³³.

Ἐπίσης μνημόσυνο γιὰ τὸν κεκοιμημένο ἦταν καὶ τὸ νὰ διατίθεται στοὺς πτωχοὺς ἕνα μέρος ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ: «Καὶ διδόσθω ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ πένησιν εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ»³⁴.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 243 τοῦ ὑπ' ἀρ. 22 τεύχους.

26. Βιβλίον Στ', κεφ. 30: ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 116.

27. Ἀδτόθι.

28. Ἐνθ' ἄνωτ.

29. Ἀδτόθι.

30. Βιβλίον Η', κεφ. 41: ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 168.

31. Ἐνθ' ἄνωτ.

32. Βιβλίον Στ', κεφ. 30: ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 115-116.

33. Βιβλίον Η', κεφ. 41: ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 169.

34. Ἐνθ' ἄνωτ.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Του κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητού Παν/μίου Θεσσαλονίκης

Άλληλογραφία

Αίδεσιμ. Πρωτοπρεσβύτερον κ. Δημήτριον Καρυπούλιαν. Ἡ ἐρώτησή σας γιὰ τὴν εὐχή «εἰς γυναῖκα λεχῶν» τὴν εἰκοστὴ ἡμέρα ἀπὸ τῆς γέννησῆς τοῦ παιδιοῦ ἔχει παρεμφεῖ ἀπὸ τῆς Διεύθυνσῆς τοῦ Περιοδικοῦ καὶ πάλι στὸν γράφοντα. Σὲ μιὰ πρόσφατη ἀπάντησή μας (ἐρώτησις ὑπ' ἀριθμ. 385) κάναμε λόγο ἀναλυτικὰ γιὰ τὴν εὐχὴ αὐτὴ τοῦ μισοῦ σαραντισμοῦ, ὅπως κοινῶς λέγεται, καὶ μιλήσαμε γιὰ τὴ θέση τῆς σὰς λειτουργικὰς μας βιβλία. Ἴσως ἡ ἀπάντησις ἐκείνη δὲν ἔδωσε τὴ λύση ποὺ περιμένατε στὸ ἐρώτημά σας. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι ὑπάρχει ἓνα ἀρκετὰ σοβαρὸ ζήτημα, ποὺ ἡ ἀντιμετώπισή του θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ παρουσιάζει δυσκολίες. Ἡ εὐχή, ὅπως εἶδαμε, ὑπάρχει σὲ ἐλάχιστα νεότερα χειρόγραφα καὶ ἔχει δημοσιευθῆ στὸ Εὐχολόγιον τοῦ GOAR καὶ στὸ Μεγάλο Εὐχολόγιον Σαλιβέρου - Παπαδοπούλου. Στὴν πράξῃ, ἀπὸ ὅσο ξεῦρω, ἡ διάδοσίς της εἶναι περιορισμένη, ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ὑπάρχοντι χριστιανῶν ποὺ ζητοῦν ἀπὸ τὸν ἱερεῖα νὰ τοὺς διαβάσει τὴν εὐχὴ αὐτή. Τὸ ὅλο ζήτημα εἶναι συνδεδεμένο μὲ τὸ συζητήσιμο θέμα τῆς ἀκαθαρσίας τῶν γυναικῶν μετὰ τὸν τοκετό, γιὰ τὸ ὁποῖο γράψαμε ἤδη ἀρκετὰ καὶ παραπέμψαμε σὲ σχετικὰς μελέτας (βλ. π.χ. στίς ἀπαντήσεις ὑπ' ἀριθμ. 378-384). Δὲν ἔχομε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι λύσαμε τὸ θέμα ἢ ὅτι προτείναμε μιὰ γενικὰ καὶ ἀναντίρρητα ἀποδεκτὴ λύση. Πάντως ἡ εὐχὴ τῆς εἰκοστῆς ἡμέρας

δὲν μιλά γιὰ «ἀδεια» τῆς γυναίκας νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ σπίτι, ἀφοῦ καὶ αὐτὴ διαβαζόταν μέσα στὸν οἶκον τῆς λεχοῦς. Τὴν ἐπιτρέπει νὰ ζυμῶναι καὶ «ἀνεμποδίστως» νὰ διατρέφει τοὺς οἰκείους της. Γιὰ τὶς γυναῖκες τῶν πόλεων, τοῦλάχιστον, τὰ αἰτήματα αὐτὰ εἶναι τελείως ἀναχρονιστικά. Ἐξ ἀφήσουμε τὸ θέμα τῆς ἀκαθαρσίας καὶ «τοῦ ἐπελθόντος αὐτῆς σωματικοῦ μολυσμοῦ», ποὺ δὲν γνωρίζω κατὰ πόσον γίνεται σήμερον ἀποδεκτὸ καὶ δὲν συζητοῦμε κατὰ πόσον εἶναι θεολογικὰ ὀρθά. Ἐξ ἄλλου τὸ νὰ ζητᾶ ἡ γυναῖκα «ἀδεια» ἐξόδου ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ ἐμεῖς νὰ τῆς διαβάσουμε τὴν εὐχὴ γιὰ τὴ ζύμη, ἀφήνοντάς τιν μέτρησιν παραπλανητικὴ ἐντύπωσιν ὅτι τῆς δίνουμε αὐτὸ ποὺ ζητᾶ, δὲν νομίζω πὼς εἶναι μιὰ σωστὴ καὶ εὐλογικὴ λύση. Γράφω ἐκεῖ (στὴν ἀπάντησιν στὴν ὑπ' ἀριθμ. 385 ἐρώτησιν) πὼς καλὸ θὰ ἦταν νὰ ἀφήσουμε νὰ ξεχασθῆ ἡ εὐχὴ αὐτή, ἀφοῦ οὔτε ἀπὸ τὴν παλιὰ παράδοσιν μαρτυρεῖται οὔτε καὶ ὑπάρχει σὰς ἐντυπώσιν Εὐχολογία μας. Ἄν ζητήται, ἄς συνιστᾶ ὁ ἱερεὺς στὴ γυναῖκα νὰ ἀρκεῖται στίς εὐχὰς τῆς πρώτης καὶ τεσσαρακοστῆς ἡμέρας, ποὺ καὶ στὴν ἀρχαιότερα πράξῃ ἀπαντοῦν καὶ στὴ γέννησιν καὶ ὑπαπαντῆ τοῦ Κυρίου ἀναφέρονται. Αὐτὴ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἡ γνώμη τοῦ γράφοντος.

Αἰδεσιμ. κ. Χρυσόστ. Ν.

Γιὰ τὸ ἀναστάσιμον τροπάριον «Ἄναστας ἐκ τοῦ μνήματος...», ποὺ ψάλλεται στὸ τέλος τοῦ ὁρθοῦ τῶν Κυριακῶν μετὰ τὴ δοξολογία, γράψαμε στὴν ἀπάντησιν στὴν ὑπ' ἀριθμ.

16 ἐρώτησιν. Τὸ Ὁρολόγιον καὶ τὰ ἀρχαῖα καὶ σύγχρονα μοναχικὰ Τυπικὰ προβλέπουν τὴν ψαλμωδίαν τοῦ στοῦς πλαγίου ἤχους, ἐνῶ τὸ «Σήμερον σωτηρία...» περιορίζεται μόνον στοὺς τέσσαρις πρώτους. Φαίνεται πὼς στίς ἐνορίες τὸ «Ἄναστας ἐκ τοῦ μνήματος...» ἔπρεπε βαθμηδὸν σὲ ἀχρηστία (ἂν καὶ ὄχι παντοῦ) καὶ ἐπεκράτησε τὸ δεύτερον. Ἔτσι σὰς «Περὶ τῶν Κυριακῶν», ποὺ διαλαμβάνονται στὴν ἀρχὴ τοῦ Τυπικοῦ τοῦ Κωνσταντινου, μνημονεύονται καὶ τὰ δύο. Στίς ἐπιμέρους ὁμοῦ περιπτώσεις στίς τυπικὰς διατάξεις τοῦ Μηνολογίου καὶ τοῦ Τριωδίου - Πεντηκοσταρίου γίνεται πάντα λόγος γιὰ τὸ «Σήμερον σωτηρία...» ἴσως γιὰ λόγους συντομίας, γιὰ νὰ μὴ λέγη δηλαδὴ κάθε φορὰ «Σήμερον σωτηρία...» ἢ «Ἄναστας ἐκ τοῦ μνήματος...». Σὲ περιπτώσεις ὁμοῦ ποὺ ὁπωσδήποτε θὰ ἔπρεπε νὰ ψάλλεται τὸ δεύτερον, ὅπως στὴν Κυριακὴ τῶν ἁγίων Πάντων, ποὺ ἔχομε ἤχο πλ. δ', ἢ ἐκ παραδρομῆς ἢ ἐπειδὴ εἶχε φθαρῆ ἢ πράξι, καὶ πάλι σημειῶναι τὸ «Σήμερον σωτηρία...». Στὸ Τυπικὸ τοῦ Βιολάκη, καὶ ἀπ' αὐτὸ καὶ στὸ Ἡμερολόγιον - Τυπικὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἔχει πιά πλήρως ἐπικρατήσῃ τὸ «Σήμερον σωτηρία...». Ἡ νεωτέρα αὐτή, καὶ ὄχι βέβαια ἀκριβὴς τάξι, δὲν ἐμποδίζει τὴν τήρησιν τῆς ἀκριβείας, ὅπως προβλέπεται ἀπὸ τὰ Ὁρολόγια καὶ τὰ ἀρχαῖα Τυπικά, τὸ νὰ ψάλλεται δηλαδὴ στοὺς μὲν πρώτους τέσσαρας ἤχους τὸ «Σήμερον σωτηρία...», στοὺς δὲ πλαγίους τὸ «Ἄναστας ἐκ τοῦ μνήματος...». Ἡ ποιικιλία, ἂν σφραγίσθῃ στὴν παράδοσιν, εἶναι πάντα ἐπιθυμητή.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

15νθήμερη Ἐφημερίδα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Εἶναι τὸ πνευματικὸ, μαχητικὸ ὄργανον τοῦ κάθε χριστιανοῦ. Πληροφορεῖ, ἐνημερώνει καὶ κατατοπίζει τὸ λαὸν πάνω σ' ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικά, πνευματικὰ καὶ θρησκευτικὰ ζητήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον. Κυκλοφορεῖ τὴν 1η καὶ 16 κάθε μῆνα. Ἐτησίαν συνδρομὴ 300 δρχ. Καθῆκον τῶν ἐφημερίων εἶναι ἡ ἐγγραφὴ συνδρομητῶν.

“ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΚΕΣ ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ, (SCRUPULE)*

Μετάφραση από τὰ Γαλλικὰ δ. ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΖΗΣΙΜΟΥ
Θεολόγου - Ψυχιατροκοινωνικῆς Λειτουργοῦ

Ὁ Dr Mayer βλέπει στίς περισσότερες περιπτώσεις τῆς λεπτολογίας, μία παιδαριώδη συνείδηση. Φθάνοντας ἰδιόρρυθμα στήν ἐφηβική ἡλικία, τὸ ἄτομο μὲ περιδεῆ τὴν συνείδηση, ἔχει κατὰ τὸ πλεῖστον διατηρήσει τὴν συνείδηση ἑνὸς παιδιοῦ. Ὅπως ἓνα παιδί πού συνεχῶς διερωτᾶται: «Μπορῶ» «Θέλω»; ἔτσι κάμνει κι' αὐτός, μὲ τὴ διαφορά ὅτι ἐνῶ τὸ παιδί ἀγνοεῖ πραγματικὰ τὴν ἀπάντηση, αὐτὸς τὴν γνωρίζει μὲν θεωρητικά, δὲν τολμᾷ ὅμως στήν πράξη ν' ἀκολουθήσει τὴν ἀπόφαση τῆς σκέψέως του. Ἡ κρίσις τοῦ ἀνθρώπου μὲ περιδεῆ συνείδηση δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν ἄγνοια καὶ τὴν ἀμφιβολία, ἀλλὰ ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο ἀπὸ τὸ φόβο.

III. ΑΙΤΙΕΣ

1) Ἐσωτερικὲς αἰτίαι.

Μεταξὺ τῶν ἐσωτερικῶν αἰτιῶν τῆς λεπτολογίας μποροῦμε ν' ἀναφέρουμε μία κατάσταση ψυχικὴ καὶ φυσικὴ. «Μέσα στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μας πρέπει ν' ἀναζητήσουμε τὴν κυρία αἰτία αὐτῶν τῶν θλιβερῶν φαινομένων, γιατί τὸ σῶμα συντελεῖ σ' αὐτὰ τόσο, ὅσο καὶ ἡ ψυχὴ», λέγει ὁ Faber.

2) Ἐξωτερικὲς αἰτίαι.

Σὲ μερικὲς περιπτώσεις ἡ λεπτολογία μπορεῖ νὰ εἶναι μία ἐπιτρεπτὴ δοκιμασία ἀπὸ τὸν Θεό. Στὴν περίπτωσιν αὐτὴ ἡ λεπτολογία συμβάλλει στὴ βελτίωσιν καὶ τελειοποίησιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Πραγματικὰ ἡ ψυχὴ μέσω αὐτῆς τῆς δοκιμασίας ὑφίσταται μία «κάθαρση», ἀπαρνεῖται τὸ δικό της θέλημα. Τῆς δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἐφαρμόσει τίς ἀρετὲς τῆς ὑπομονῆς, τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ νὰ ἐξασκῆθῃ στὸ πνεῦμα τῆς θυσίας.

Ὅπως ἀναφέραμε καὶ στὴν ἀρχή, αὐτὴ ἡ πρόοδος στὴν πνευματικὴ ζωὴ, δὲν ὀφείλεται τόσο στίς συνειδησιακὰς ἀνησυχίας, ὅσο στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο μιὰ ψυχὴ γνωρίζει νὰ ὑπερνικᾷ αὐτὴ τὴν κατάστασιν.

Οἱ συνειδησιακὲς ἀνησυχίας μπορεῖ ἐπίσης νὰ εἶναι μία ἐνέργεια τοῦ σατανᾶ, πού παρουσιάζεται ὡς ἄγγελος φωτός. Αὐτὲς οἱ συνειδησιακὲς ἀνησυχίας δὲν εἶναι μόνον δυσάρεστες, ἀλλὰ δυνατὸν νὰ ὀδηγήσουν τὴν ψυχὴ στὴν πλάνην.

Στίς περισσότερες περιπτώσεις ἡ ἐξωτερικὴ αἰτία πρέπει ν' ἀναζητηθῆι στὴ διαπαιδαγώγησιν καὶ στὸ περιβάλλον. Μία ἀπερίσκεπτη αὐστηρότης, ἐσφαλμένες ἰδέες ἠθικῆς, μία διαπαιδαγώγησις στενὴ καὶ μισάνθρωπη, αἰσθήματα κατωτέρας, μὴ κατανόησις τῶν ἐσωτερικῶν συγκρούσεων τῆς νεολαίας, ὅλ' αὐτὰ, σὲ ἄτομα ἀδύναμα ψυχικά, μπορεῖ νὰ γίνουν ἡ ἀρχὴ καταστάσεων συνειδησιακῶν ἀνησυχιῶν.

Φυσικὲς διαταραχὲς μπορεῖ νὰ ἔχουν τὰ ἴδια ἀποτελέσματα.

IV. ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ

Ἡ λεπτολογία εἶναι μία ἀσθένεια. Ἐὰν ἀσχοληθοῦμε σοβαρὰ μ' αὐτὴν, θὰ καταλήξουμε σὲ καλὰ ἀποτελέσματα.

Κατὰ τὴν διάγνωσιν, θὰ πρέπει νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψιν τὴν κληρονομικότητα, τὴν ἡλικία κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐμφανίστηκαν τὰ συμπτώματα καὶ τίς περιστάσεις πού ἔγιναν ἀφορμὴ τοῦ κακοῦ. Ὅσο πιὸ ἀσήμαντη εἶναι ἡ περίστασις, τόσο πιὸ κακὴ θὰ εἶναι ἡ διάγνωσις.

Ἡ στενὴ συνεργασία ἱερέως καὶ ἱατροῦ ἐνδείκνυται στὴν περίπτωσιν αὐτὴ.

Ἡ ἀνήσυχιν ψυχὴ θὰ ζητήσῃ πρῶτα-πρῶτα τὴ βοήθειαν στὸν ἱερέα. Αὐτὸς (ὁ ἱερέας), θὰ προσπαθήσῃ πρὶν ἀπ' ὅλα νὰ κερδίσει τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ ἀνθρώπου, πού θὰ τοῦ ἐκθέσει τίς ἀνησυχίας του καὶ τίς ἀμφιβολίας του. Ἄν αὐτὴ ἡ ψυχὴ γνωρίζει νὰ ὑποτάσσῃ σὲ ἓνα πνευματικὸ σῶφρονα καὶ μὲ κατανόησιν, ἡ λύσις βρέθηκε. Εἶναι ἀναμφισβήτητα ἡ ὑπακοὴ ὁ κανονικὸς δρόμος γιὰ τὴν καλύτερευσιν καὶ τὴν θεραπεία. Ὅμως, σὲ πολλὰς περιπτώσεις, νομίζω ὅτι ἡ βοήθειαν ἑνὸς ψυχιάτρου εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ ἓνα καλὸ ἀποτέλεσμα. Ἐν πρώτοις, δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν σημαντικὰ φυσικὰ συμπτώματα καὶ εἶναι φανερόν ὅτι στὴν περίπτωσιν αὐτὴ μᾶς χρειάζεται ἡ βοήθειαν τοῦ γιαιτροῦ γιὰ τὴν θεραπεία αὐτῶν τῶν συμπτωμάτων, ὡς λ.χ. ἀνησυχιῶν καὶ ἀγωνίας. Ἐπὶ πλεόν, τὸ ἄτομο, πού ἔχει περιδεῆ συνείδηση, ἀπευθυνόμενον σ' ἓνα ἱατρὸ, θὰ καταλάβῃ ἀκόμα καλύτερα ὅτι οἱ ἀνησυχίας του καὶ οἱ ἀμφιβολίας του προέρχονται ἀπὸ κάποια ἀρρωστημένη κατάστασιν.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 253 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 22 τεύχους.

(Συνεχίζεται)

Η ΑΘΗΝΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ ΜΠΕΝΙΖΕΛΟΥ

Τοῦ κ. ΔΗΜ. ΦΕΡΟΥΣΗ

Λίγοι Νεοέλληνες ἀπὸ τὴ μέρα τῆς παλιγγενεσίας ἴσαμε τίς μέρες μας, ἀγάπησαν, ὅπως ἔπρεπε, τοῦτο τὸν ἀνεξάντλητο χῶρο τῆς ὁμορφιάς καὶ τῆς νοσταλγίας, τὴν Ἀθήνα.

Οἱ πιότεροι, μακριὰ σὰν ἦταν, τὴν φαντάστηκαν λαμπερή, γοητευτικὴ, ἀπέραντη σὲ εὐκαιρίες καὶ δυνατότητες. Μὰ ὅταν ἤρθαν καὶ στεγάστηκαν κάτω ἀπὸ τὸ σίγουρο οὐρανὸ τῆς ἀποβλέψανε στὸ πῶς νὰ πετύχουν ὕλικά καὶ ματαιόδοξα πράγματα. Γι' αὐτὸ κι ἔγιναν στὸ τέλος δῆμιοι! Κατάφεραν νὰ συμπεριφερθοῦν χειρότερα καὶ ἀπὸ τὸ Μοροζίνη πού κατάστρεψε τὸν Παρθενῶνα.

Ἄλλά, ὅπως ψιθυρίζει κλαίγοντας ὁ μακαρίτης ὁ Βέλμος στὴν «Παλιὰ Ἀθήνα» του, «Τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς εἶναι κατώτερο μιᾶς θυσίας. Τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς δυσκόλεψε κάθε τόπο καὶ περισσότερο τὸν Ἑλληνικὸ λαὸ ἂν κ' εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν φιλότιμος».

Ὁ καθένας μας ξέρεي βέβαια ἀπὸ δυσκολίες, ἐμπόδια, καταστροφές καὶ πόνους. Ὅμως ὁ πόνος τῆς Ἀθήνας σήμερα εἶναι ἕνα καθημερινὸ κλάμμα. Εἶναι ἕνα παράπονο, ἐδῶ καὶ διακόσια χρόνια, πού ὄχι μόνον δὲ λέει νὰ τελειώσει, μὰ γίνεται ὀλοένα καὶ βαθύτερο.

Εἴμαστε, λέει, κληρονόμοι ἑνὸς ἀπέραντου θησαυροῦ φυσικῆς ὁμορφιάς, καλλιτεχνικῶν ἔργων καὶ μιᾶς πρωτότυπης παράδοσης. Κι ὥστόσο ντρεπόμαστε συχνὰ γιὰ τὴν καταγωγὴ μας! Πιθηκίζουμε κάθε ξένο,

«εὐρωπαϊκὸ». Γινόμαστε πλαστογράφοι ἄλλων προτύπων πού δὲ μᾶς ταιριάζουν κι οὔτε μᾶς ἐκφράζουν.

Κάποτε ὅμως ἡ Ἀθήνα ἦταν τὸ κέντρο τῆς Εὐρώπης. Κι ἀκόμα, ὅταν ὅλα τὰ σκέπαζε ἡ σκλαβιά κι ἡ τυραννία τοῦ βοϊβόδα, πάλι μέσα στὴ σιωπὴ τῆς, φύλαγε ἀδιατάραχτα τὴν πνευματικὴ τῆς περιουσία καὶ τὴ φυσικὴ ὁμορφιά τῆς.

«Ρόδον τοῦ Οὐρανοῦ, τῶν ἀνθρώπων ἀγλαΐσμα, πού ἀπὸ μετριοφροσύνη γεννήθηκες τόσο σεμνὸ γιὰ νὰ μὴ γεννᾷς στίς ψυχές τῆ ζήλεια καὶ τὸ φθόνον. Ἀθήνα, πόλις τῆς Σοφίας καὶ τῶν ἐλεύθερων πολιορκημένων, πόσον ἀξίζεις. Ντρέπουμε νὰ λέω πῶς σ' ἀγαπῶ. Τόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀγάπη πού μοῦχεις, πού πολλές φορές θαρρῶ πῶς ξεπετάχτημα μέσα ἀπ' τὰ συντρίμματά σου».

*

Ὡστόσο ἡ Ἀθήνα δὲν καταστράφηκε ποτέ! Τὸ πνεῦμα τῆς διατηρήθηκε ἀλώβητο, μέσα στοὺς αἰῶνες. Ἡ ὁσία Φιλοθέη μάλιστα ἀνάστησε ἕναν καινούργιο κόσμο, πού καὶ σήμερα μπορούμε ν' ἀνακαλύψουμε μέσα σὲ ξεχασμένες γωνιές. Σὲ ταπεινοὺς, παληοὺς ναοὺς. Σὲ ἐρείπια πού σὲ κάνουν νὰ κλαῖς, μὰ καὶ νὰ ἐλπίζεις. Νὰ νοσταλγεῖς, μὰ καὶ νὰ χαίρεσαι!

«Χαίρετε ἐρείπια τῆς Ἀθήνας τῶν Ἐένων καὶ τῶν Ἑλλήνων! Χαίρετε, ἂν καὶ δὲ θέλω νὰ σᾶς ξαναἰδῶ γιὰ νὰ μὴν κλαίω καὶ γιὰ νὰ μὴ μάθω καὶ τοὺς

Άλλους να κλαΐνε. Μια κατάνυξη αισθάνεται καθένας μπροστά σας».

Πλήθος είναι, λοιπόν, και σήμερα οι γωνιές, τα στέκια, τα ξέφωτα, οι γειτονιές και οι πλατείες που είναι γεμάτες μνήμες. Όνόματα ιερὰ και μαρτύρια. Ζωντανοί χώροι άθάνατης σιωπής. ΄Αψίδες και πόρτες, δρομάκια, στέγες, μάντρες, εκκλησιάκια, κιόσκια και μικρόσπιτα, που πολεμάνε σθεναρά την καταραμένη βαρβαρότητα και τη λεηλασία των εποχών και των διάφορων επιδρομικών ούνων! Είναι όλα κείνα τα διαμαντένια σημάδια της όμορφιάς της, όπως τραγουδάει κι ο ποιητής Παλαμᾶς, που από την εποχή της Φιλοθέης συγκροτούν την άθανασία της ΄Αθήνας μέσα στους κόσμους της ψυχής.

*

΄Αλλά, εκτός από τα έρειπια που σε κάνουν να πονᾶς και να νοσταλγεῖς, είναι κι όλες εκείνες οι μορφές που μείνανε πιστές για να μη πεθάνει ποτέ τὸ πνεῦμα της ΄Αθήνας, όπως τὸ περιέγραψε ὁ Ρενάν πάνω στην ΄Ακρόπολη.

Γράφει για τὸ Μιχαήλ Λίμπωνα, τὸν ΄Αθηναῖο μάρτυρα, ὁ συγγραφέας Γιάννης Β. ΄Ιωαννίδης:

«Ἡ πίστη ὁδηγεῖ σε θαύματα. Αὐτοὶ που πέθαναν ἐπειδὴ πιστεύανε στὸ Θεὸ και τὴν πατρίδα, ἔχουνε ἀγάσει στὴ συνείδησή μας. Στὴ συνείδηση τῶν γενεῶν που περάσανε. Μέσα στὸ ἀπέραντο ἑλληνικὸ μαρτυρολόγιο ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἡ ΄Αθήνα κατέχει μιὰ ἀπὸ τίς πρώτες θέσεις».

Ἔτσι ἡ ΄Αθήνα μένει πάντα «Μορφὴ θεϊκιά της Ἑλλάδας...». Τόπος εὐφρόσυνος, διαχρονικὰ ἐπίκαιρος και φιλόξενος για κείνους που ἀναζητοῦν τὸ πνεῦμα και τὴν ὁμορφιά της.

Οἱ ἀναίσθητοι καταστρέφουν τὴν ὁμορφιά της. Μὰ οἱ εὐαίσθητοι ξέρουν νὰ βρίσκουν τὴν ἐλπίδα και μέσα ἀπὸ τοὺς τσιμεντένιους, ἀπάνθρωπους φράχτες της. Μποροῦν ν' ἀνακαλύπτουν, σὲ πείσμα τῶν βάρβαρων και καταπατητῶν της, τὰ ταπεινὰ δῶρα που κρύβει.

«Ὅλα στέκονται ἀπάνω σου λουλούδι μου, ὡς κι ἡ ἀσκήμια! Ἡ ὁμορφιά και με κουρέλια νὰ βγῆ στοὺς ρυπαροὺς δρόμους πάντα εἶναι ὁμορφιά, γιὰ τὸ βραβέφτημες ἀπ' τίς ψυχές ὡς πεντάμορφη τῆς γῆς και τ' οὐρανοῦ».

*

Πληγωμένη ἡ Ἑλλάδα. Πληγωμένη ἡ Ρωμιούση. Πληγωμένη και ἡ ΄Αθήνα ἀπὸ βάρβαρους ξένους και ντόπιους δολοφόνους.

Ὅμως ἡ ψυχὴ τοῦ πιστοῦ λάτρη δὲν πλανιέται κι οὔτε στραβώνεται ἀπ' τίς ξενόφερτες, φράγκικες

Ἡ Ὅσια Φιλοθέη μετὰ τὴ συνοδία της.
Εἰκονογράφηση τοῦ Φ. Κόντογλου
στὸ Μετόχι τῆς Ὁσίας Φιλοθέης στὰ Πατήσια

καρικοποῦρες ἢ τίς εὐρωπαϊκὲς μιμήσεις. Μένει πιστὸς σ' ὅ,τι κατάφερε ἡ Ρωμιούση με τοὺς ταπεινοὺς δασκάλους τοῦ Γένους. Τοὺς ἀπλοὺς διδάχους και ὀρθόδοξους παπάδες. Τοὺς λιγομίλητους τεχνίτες και μαστόρους κι ἄλλους ἐκείνους που περίσωναν κάθε φορὰ μέσα στὴν Ἱστορία, τὴν ἐλευθερία και τὴν Τέχνη.

«Οἱ πληγές τῆς Ἑλλάδας και μάλιστα τῆς Ἐθήνας εἶταν δυὸ. Ἡ ζήλεια τῶν ξένων και ἡ στενοκεφαλιά τῶν «Ἐλευθερῶν Ἑλλήνων».

Ὅμως και τοὺς δυὸ ἡ Ἐθήνα, ἔστω και ματωμένη, ἀκόμα τοὺς μαθαίνει τὸ μέτρο, τὴν καταλλαγή, τὴ μετάνοια και τὴν αἰσθητικὴ ἀπόλαυση.

Ἡ θάλασσα, ὁ οὐρανός, ὁ ἀέρας, τὰ βουνὰ κι οἱ δρόμοι της διασώζουν τὸ ὄνομα και τὸ κάλλος της. Μεγάλες κι ἀστείρευτες χαρὲς μιᾶς ἀγάπης που πληγώνει κάθε μέρα, μὰ και λυτρώνει γιὰτί εἶναι φυλαχτὸ ζωῆς.

Κι ἡ Ἐθήνα μένει μόνιμα μέσα μας φυλαχτὸ ζωῆς και κορόνα τῆς ἀγάπης μας.

"Εννοια καὶ περιεχόμενο τῆς ἑλληνικῆς παράδοσης*

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΒΑΡΛΑ

Γιὰ τὴν ἀξία καὶ τὸ κάλλος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας, σ' ὅλες τὶς μορφές της, μαρτυροῦν τὰ θαυμάσια ὁμηρικὰ ἔπη, τὰ ἀθάνατα ἔργα τῶν φιλοσόφων καὶ ρητόρων τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς, τὰ διβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, γραμμμένα στὴν λεγόμενη κοινὴ Ἑλληνικὴ γλώσσα, καὶ τὰ λογοτεχνικὰ ἔργα τῆς Βυζαντινῆς καὶ νεώτερης περιόδου. Ἰδιαιτέρα μὲ τὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης ἢ Ἑλληνικὴ γλώσσα γνώρισε παγκόσμια προβολὴ καὶ κύρος αἰώνιο, διότι μὲ τὴ γλώσσα αὐτὴ συζεύχθηκε ὁ καθαρῶτερος ἀνθρώπινος λόγος, ὁ Ἑλληνικὸς λόγος, μὲ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ. Τὴν πλήρη ἀνταπόκριση τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας στὶς μεγάλες ἐκφραστικὲς ἀπαιτήσεις τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας μπορεῖ νὰ ἀποθαυμάσει κανεὶς σὲ ὅσα διατυπώθηκαν ἀπὸ τὴν πατερικὴ θεολογία γιὰ τὸ ἀκατάληπτο καὶ ἀνέκφραστο μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος. Πράγματι, ἡ διδασκαλία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀποτελεῖ ὅτι πνευματικότερο μπορεῖ νὰ διατυπωθεῖ ἀπὸ ἀνθρώπινη γλώσσα. Ὅπως εἶναι γνωστὸ, ἡ ὀρθὴ ἢ μὴ ὀρθὴ κατανόηση μιᾶς διδασκαλίας, καὶ στὴν προκειμένη περίπτωσι τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἐξαρτᾶται πάντοτε ἀπὸ τὴν ὀρθὴ ἢ μὴ ὀρθὴ γλωσσικὴ διατύπωσίν της. Εἶναι δὲ τόσο μεγάλη ἡ ἐκφραστικὴ δύναμις τῆς γλώσσας τῆς Κ.Δ. καὶ γενικότερα τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας, καὶ τόσο ἀπαραμίλλη ἡ ἀκριβολογία της καὶ ἡ ἐλευθερία της στὴν ἐκλογή τῶν γραμματικῶν τύπων, ὥστε μπορεῖ νὰ ἐκφράζει μὲ περισσὴ ἄνεση καὶ τὰ ὑψηλότερα νοήματα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καὶ μάλιστα κατὰ τρόπο πειστικὸ καὶ γιὰ τοὺς πιὸ ἀπλοϊκοὺς ἀνθρώπους.

Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ ἡ κοινὴ Ἑλληνικὴ γλώσσα τῶν κειμένων τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας γενικότερα ἀποτελοῦν βασικὸ στοιχεῖο τῆς Ἑλληνικῆς παράδοσης τὸ ὁποῖο δὲν πρέπει νὰ παραγνωρίζεται ἀπὸ τοὺς κατὰ καιροὺς ὑπεύθυνους προγραμματιστὲς τῆς σύγχρονης Ἐκπαίδευσης.

Δικαίως ἡ Πολιτεία σήμερον ἐνδιαφέρεται σοβαρὰ γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα τὸ ὁποῖο τόσο δεινὰ ἐπεσώρευσε στὸν τόπο μας ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας. Πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουμε ὅλοι μας ὅτι ἡ ἐθνικὴ μας γλώσσα ἔχει ἀνάγκη στοργῆς καὶ φροντίδας γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ἢ φθορὰ πού ἐγινε σ' αὐτὴν ἀπὸ τὸν πανδαμιάτορα χρόνον καὶ ἀπὸ τὴ μακρὰ κακὴ χρῆσιν της, ἀπὸ τὴν ἄμεση ἐπίδραση ὄλων τῶν τραγικῶν περιπετειῶν τοῦ Ἔθνους κατὰ τὴ μακραίωνη δουλεία του καὶ ἀπὸ τὴν τάση ἀπογύμνωσῆς της ἀπὸ τὶς πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς ἀξίες. Πάντως τὸ γλωσσικὸ θέμα δὲν πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθεῖ μὲ τὸ ἐρώτημα δημοτικὴ ἢ καθαρῶσσα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐμπρακτικὴ ἐκδήλωσιν τῆς στοργῆς καὶ τῆς φροντίδας ὄλων τῶν ἀρμοδίων γιὰ μιὰ ἐλεύθερη ἀνάπτυξιν τῆς Ἐθνικῆς μας γλώσσας μὲ βάση τὴ γνήσια γλωσσικὴ καὶ πνευματικὴ παράδοσιν τοῦ Ἔθνους μας. Μόνον ἔτσι θὰ ἀποτραπεῖ ἡ ἀπογύμνωσῆς της ἀπὸ τὶς πνευματικὲς ἐκείνες ἀξίες, τὶς ὁποῖες τόσο ζηλότυπα διαφύλαξε ἡ Ὁρθόδοξὴ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία στὴ μακραίωνη ζοφερὴ δουλεία τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους.

Ἡ ἀθανασία τῆς Ἐθνικῆς μας γλώσσας, τὴν ὁποία τόσο πολλοὶ ἐξύμνησαν, δὲν βασίζεται μόνον στὸν μνημειώδη χαρακτῆρα τῶν πραγματικῶν ἀθάνατων κλασσικῶν καὶ μετακλασσικῶν Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων καὶ ἱερῶν κειμένων, ἀλλὰ στὴ συνεχῆ ἀνάπτυξίν της καὶ στὴ διατήρησιν τῆς ζωντανίας της διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

Μιὰ ἄλλη πνευματικὴ ἀξία τῆς Ἑλληνικῆς παράδοσης εἶναι ἡ ἔμφυτη κλίση τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν παιδεία μὲ τὴν ἀρχαία τριπλῆ ἔννοια τοῦ ὄρου παιδεία, ὡς φιλοιστορικὴ δηλ. διάθεσις, ὡς ἐπίδοσις στὰ γράμματα καὶ ὡς κλίση πρὸς τὶς καλὰς τέχνας.

Κανένας ἄλλος λαὸς στὴν ἀρχαιότητα δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξει ποιοτικὰ καὶ ποσοτικὰ παρόμοιον πλοῦτον πνευματικῶν καὶ πολιτιστικῶν δημιουργημάτων ὅσο ἔχει ἡ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 244 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 22 τεύχους.

Ἑλληνική ἀρχαιότητα, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι αἰῶνες κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος ἐξῆλθε ἐλευθερο.

Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία, εἴτε ὡς μεταφυσικὴ στοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνα καὶ τοῦ Ἀριστοτέλη, εἴτε ὡς ἐκκλαϊκευμένη φιλοσοφία στοὺς Ἑλληνιστικούς χρόνους, εἴτε ὡς νεοπλατωνικὴ σκέψη στοὺς πρῶτους Χριστιανικούς αἰῶνες, ἔφθασε στὸ ἀπόγειο τῆς ἐξέλιξής της, σὲ σημεῖο πού ἢ μετέπειτα Δυτικὴ φιλοσοφία τοῦ Μεσαίωνα καὶ τῶν νεώτερων χρόνων νὰ φέρει ἐκδηλῆ τὴ σφραγίδα τῆς Ἑλληνικῆς σκέψης. Ἀκόμα καὶ τὰ πιὸ μοντέρνα φιλοσοφικὰ συστήματα, ὅπως εἶναι ὁ ὑπαρξισμὸς ἔχουν τὶς ρίζες τους στὴν Ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα. Τὸ μόνον καινούργιο στοιχεῖο πού παρουσιάζουν τὰ σύγχρονα αὐτὰ φιλοσοφικὰ συστήματα εἶναι οἱ ἀκρότητές τους καὶ ἡ ἀδυναμία τους νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἁρμονικὴ συνύπαρξιν ἀνθρώπου καὶ σύμπαντος, πρᾶγμα πού εἶχαν κατορθώσει οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες φιλόσοφοι.

Ἀλλὰ καὶ οἱ σύγχρονες θετικὲς ἐπιστῆμες, τὰ ἐπιτεύγματά τους τὰ χρεωστοῦν στοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες φιλοσόφους καὶ φυσιοδίφες πού μὲ τὴν δξεία παρατηρητικότητά τους καὶ τὸ θαθὸ στοχασμὸ πάνω στὰ φαινόμενα καὶ τοὺς νόμους τῆς φύσης, διατύπωσαν ἀρχές καὶ ἀξιώματα αἰώνιου κύρους, θέτοντας ἔτσι τὶς δάσεις γιὰ τὴν μετέπειτα ἐξέλιξη τῶν ἐπιστημῶν.

Ἀλλὰ καὶ στὰ γράμματα, εἴτε ὡς λογοτεχνίας, εἴτε ὡς ρητορικῆς, εἴτε ὡς γραμματικῆς, ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα μεγαλοῦργησε καὶ ἄφησε ἔργα ἀπαραμίλλου κάλλους, πού προξενοῦν τὸν θαυμασμὸ τῶν μελετητῶν ὅλων τῶν αἰῶνων. Τὰ ἔργα της μεταφράστηκαν σ' ὅλες τὶς γλῶσσες τῶν πολιτισμένων λαῶν καὶ ἡ σκέψη τους ἐνέπνευσε μεγάλους ξένους συγγραφεῖς τῶν ὁποίων τὰ ἔργα φέρουν ἐκδηλῆ τὴ σφραγίδα τῆς Ἑλληνικῆς σκέψης. Ἀνάλογη πρὸς τὴν φιλοσοφία καὶ τὰ γράμματα εἶναι ἡ ἔφεση τῶν Ἑλλήνων καὶ πρὸς τὴν Τέχνην. Ὁ ἰσορροπημένος καὶ στοχαστικὸς νοῦς τῶν Ἑλλήνων μὲ τὸν πλούσιο συναισθηματικὸ κόσμο, ἦταν ἀδύνατο νὰ ὑστερήσει καὶ στὸν τομέα αὐτόν. Ἄρμονία γραμμῶν καὶ λογικὴ διάταξις τοῦ χώρου, ἀναλογίες καὶ γεωμετρικὰ σχήματα δεμένα ὀργανικὰ μὲ τὴν μυστικὴ δύναμιν τοῦ λόγου ἀποτελοῦν τὸ ἀρχαῖο κάλλος, ὅπως αὐτὸ ἀνατράφηκε στὰ ἀθάνατα ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν.

Ἡ Βυζαντινὴ τέχνη ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὴν Χριστιανικὴ διδασκαλία, ἀλλὰ μὲ τὴν ἴδια ἑλληνικὴ προδιάθεση, στράφηκε πρὸς τὸν ἔσω ἄνθρωπο τοῦ ὁποῦ το ἔσωτερικὸ κάλλος θέλησε νὰ ἀποδώσει μὲ ἐξωτερικὰ σχήματα. Διότι γιὰ τὸ Βυζαντινὸ καλλιτέχνη, καὶ ἰδιαίτερα τὸν ἀγιογράφο, τὸ ἐξωτερικὸ κάλλος εἶναι ἐφήμερο, ἐνῶ τὸ ἔσωτερικὸ εἶναι αἰώνιο καὶ ἀθάνατο. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο οἱ γνήσιοι βυζαντινοὶ νοιοὶ ἐξωτερικὰ εἶναι ἀπέρητοι, ἐνῶ τὸ ἔσωτερικὸ τους εἶναι πλούσια διακοσμημένο μὲ μορφὰς ἁγίων καὶ ἀγγέλων, σὲ σημεῖο πού νὰ ἀναγκάζει τὸν ὕμνωδὸ νὰ ἀναφωνεῖ «Ἐν τῷ Ναῶ ἐστῶτες τῆς δόξης σου ἐν οὐρανῷ ἐστάναι νομίζομεν». Ἀνάλογη τεχνολογία πρὸς τὴν Βυζαντινὴ τέχνη παρουσιάζει καὶ ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ.

Μὲ τὸ σεμνὸ καὶ σοβαρὸ ὕφος της προκαλεῖ τὸ δέος καὶ τὴν κατάλληλὴ ἐκείνη ἀτμόσφαιρα πού εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεσις γιὰ τὴν ἀνάτασι τῆς ψυχῆς πού προϋποθέτει ἡ λογικὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἐθνικὴ συνείδησις τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἓνα ἄλλο στοιχεῖο τῆς Ἑλληνικῆς παράδοσις. Οἱ Ἑλληνες ὅπουδῆποτε καὶ ἂν βρεθοῦν, δὲν λησμονοῦν τὴν Ἑλληνικὴ κατὰγωγὴ τους. Κανένας πολιτισμὸς, ὅσο δυνατὸς καὶ ὅσο ἐντυπωσιακὸς καὶ ἂν εἶναι, δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς ἀφαιμώσει ὀλοκληρωτικὰ. Ἀπόδειξις τρανὴ τὰ ἑκατομύρια τῶν ἀποδητῶν Ἑλλήνων, πού ὄχι μόνον διατηροῦν τὸ σύνδεσμο μὲ τὴν Μητροπολιτικὴ Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ πού θρίσκονται προσπαθοῦν νὰ ζοῦν κατὰ τρόπο Ἑλληνικὸ. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ πού εἶναι μοναδικὸ στὸν κόσμο, ὀφείλεται στὸ σεβασμὸ πού τρέφει ὁ Ἑλληνας πρὸς τὴν παράδοσι.

Ὅλα τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα καὶ ἄλλα πολλὰ πού δὲν μᾶς παίρνει ὁ χῶρος νὰ τὰ ἀναπτύξουμε, ὅπως π.χ. ἡ φιλοτιμία τῶν Ἑλλήνων, ἡ φιλοξενία, ἡ προσοδευτικότητά τους, ὁ πλούσιος ψυχικὸς βίος πού ἐκφράζεται στὰ κατὰ τόπους ἡθῆ καὶ ἔθιμα, σὲ θυμολογία, σὲ ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονή, ὅλα αὐτὰ συνιστοῦν τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς Ἑλληνικῆς παράδοσις πού ἐκφράζει διὰ μέσου τῶν αἰῶνων τὴν ἐθνικὴν μας ταυτότητα καὶ θὰ τὴν ἐκφράζει πάντοτε, ὅσο καὶ ἂν οἱ κατὰ καιροὺς Φαλμεράιρ θὰ προσπαθοῦν νὰ τὴν ἀμφισβητήσουν.

ΤΕΛΟΣ

Γιὰ δετι ἀφορᾶ στὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει νὰ ἀπευθύνεσθε στὴ Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθήνα (140). Τηλ. 718.327.

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειῶνουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΛΑ' (1982)

ΤΟΥ "ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ,"

ΠΑΤΕΡΙΚΑ

Κων. Γ. Μπόνη, 'Αποστολικοί Πατέρες. 'Ιγνατίου 'Αντιοχείας 'Επιστολαί. Β' Μαγνησιεύσιν 'Ιγνάτιος, σ. 4, 18, 34, 50, 66, 82, 98, 114, 130, 146, 162, 178. —

ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, 'Η κοινωνική διακονία 'Ιωάννου του Χρυσόστομου, σ. 5. — Τοῦ αὐτοῦ, Σχέσεις Χριστιανισμοῦ καὶ Πολιτικῆς, σ. 29. — Τοῦ αὐτοῦ, Θεανθρώπινη πραγματικότητα, σ. 35. — Τοῦ αὐτοῦ, 'Η «καινή κτίσις», σ. 51. — Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ «Κράτος τοῦ Πολιτισμοῦ», σ. 67. — Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ Κράτος καὶ τὸ 'Ιδεῶδες τῆς Παιδείας, σ. 83. — Τοῦ αὐτοῦ, Δημοκρατικὸν 'Ιδεῶδες καὶ Πολιτικὴ 'Ελευθερία, σ. 99. — Τοῦ αὐτοῦ, Πολιτικὴ διαστάσεις τῆς χριστιανικῆς βιοθεωρίας, σ. 118. — Τοῦ αὐτοῦ, 'Αθεϊστικὰ κοινωνικοπολιτικὰ συστήματα, σ. 131. — Τοῦ αὐτοῦ, Χριστιανισμὸς καὶ Δίκαιο, σ. 147. — Τοῦ αὐτοῦ, Διπλὴ καὶ ἀντιφατικὴ πολιτικὴ ἀνθρωπολογία, σ. 163. — Τοῦ αὐτοῦ, Οἱ Χριστιανοὶ μπροστὰ στὰ πολιτικὰ ζητήματα, σ. 179. — Τοῦ αὐτοῦ, Ρητορικὰ σχήματα στὸ θεῖο κήρυγμα, σ. 194. —

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ

π. Φιλοθέου Φάρου, Ποιμαντικὴ εὐαισθησία, σ. 19. — 'Αρχιμ. Νικ. 'Ι. Πρωτοπαπά, Ποιμαντικὴ διαπιστώσεις ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν προσκυνητῶν στὴν Παναγία τῆς Τήνου, σ. 39, 60, 69, 88. — 'Αλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Θερησκευτικὴς ἀξίες καὶ ἐμπειρίες στὴν ποιμαντικὴ πράξη καὶ συμβουλευτικὴ, σ. 72, 93. — π. Φιλοθέου Φάρου, 'Ο κόσμος πείραξε τὴν καρδιά ἢ ἡ καρδιά τὸν κόσμο; σ. 76. — 'Αρχιεπ. Κρήτης Τιμοθέου, Σωστὴ πορεία, σ. 115. — π. Φιλ. Φάρου, Οἱ ἀγνοοῦντες τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στήσαι, σ. 132. — 'Αρχιεπ. Κρήτης Τιμοθέου, Οἱ Κληρικοὶ καὶ τὸ κάπνι-

σμα, σ. 148. — 'Επισκόπου 'Αχελώου Εὐθυμίου 'Εκλογὴς καὶ ἐνορία, σ. 200. — 'Εγκύκλιος τοῦ 'Αρχιεπ. 'Αθηνῶν Σεραφεὶμ γιὰ τὰ Κατηχ. Σχολεῖα, σ. 211. — π. Φιλ. Φάρου, 'Η ψυχικὴ ἀρρώστια καὶ ὁ ἱερεὺς, σ. 213. — δ. Ἀγγελικῆς Ζησίμου (μετάφραση), «Συνειδησιακὴς ἀνησυχίας» (Scruple), σ. 218, 235, 252, 261. — π. Φιλ. Φάρου, «'Ο δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν...», σ. 245.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ

'Ιωάννου Φουντούλη, 'Απαντήσεις σὲ λειτουργικὴς, κανονικὴς καὶ ἄλλες ἀπορίες, σ. 6, 21, 42, 52, 75, 106, 116, 150, 170, 183, 212, 228, 250, 260. — 'Αρχιεπ. Κρήτης Τιμοθέου, Λατρεία λογικὴ, σ. 36. — Ι. Μ. Χατζηφώτη, Χαιρετισμοὶ (ΚΔ' Οἴκοι) πρὸς τιμὴν 'Αγίων, σ. 107, 123, 133, 154, 186, 216, 231. — Ε. Δ. Θ., Μαζὶ μὲ τὰ Σεραφεῖμ, σ. 193. — Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τὰ κυριώτερα λειτουργικὰ στοιχεῖα τῶν «'Αποστολικῶν Διαταγῶν», σ. 227. — Ε. Δ. Θ., Πολὺ πρὸ θαυμαστό, σ. 242. — Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Οἱ ἑορτὲς κατὰ τὴν «'Αποστολικὴν Διαταγὴν», σ. 243. — Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Λατρευτικὴς ἐκδηλώσεις (ἀπὲρ τῶν κεκοιμημένων) στὴν «'Αποστ. Διαταγὴν», σ. 259.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ

Βασ. Μουστάκη, 'Ο ἱερός Αὐγουστίνος καὶ ἡ Παιδεία, σ. 7, 37. — Τοῦ αὐτοῦ, Οἱ Ψάλμοι τοῦ Δαβὶδ καὶ ἡ τρυφερὴ ἡλικία, σ. 53, 68, 85, 100, 119, 149, 174. — Τοῦ αὐτοῦ, Πλάιστον 'Ομηρο, τὸν Αἰσχύλο, τὸν Δάντη, σ. 181.

ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΑ

Παύλου Εὐδοκίμου (†), 'Η 'Αγία Γραφή στὴν 'Ορθοδοξία, σ. 4. — Μητροπ. Κοζάνης Διονυσίου, Τὸ καλύτερο θεμέλιο, σ. 20. — 'Επισκόπου 'Αχελώου Εὐθυμίου, 'Ανεβαίνοντας, σ.

178. — Ἀρχιμ. Ἰγν. Πουλουπάτη Ἡ ὥρα τοῦ μεγάλου κινδύνου, σ. 182. — Ἀρχιμ. Νικ. Ἰ. Πρωτοπαπά, Ἄθλησι καὶ πίστι, σ. 197. — Βασ. Μουστάκη, Ἡ περιπέτεια τοῦ Ἰωνᾶ, σ. 198, 214, 229, 246. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Εὐλογία τοῦ Θεοῦ (ἀνωθεν) καὶ (κάτωθεν), σ. 210. — Ε. Δ. Θ., «Τάξις ἔχει ἐπουρανίων ταγματῶν», σ. 226. — Ε. Δ. Θ., Γὰ τὴ θεία Ἐνανθρώπηση, σ. 258. — Δημ. Σαβράμη, Ἡ πνευματικὴ διάστασι τῶν Χριστουγέννων, σ. 264.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Ι. Μ. Χατζηφώτη, Ἡ προσφορά τοῦ Ἀγ. Ὁρους στὴν ἐποχὴ μας, σ. 9, 22, 40, 56, 70, 91. — Δημ. Φερούση, Ὁ πρωτοπρ. Ἐμμ. Μυτιληναῖος, σ. 10. — Γεωργίου Θ. Πρίντζιπα, Ἡ Ὀρθόδοξη Ἀδελφότητα Βενετίας, σ. 13, 27, 58. — Σ-ς, Ἰερεὺς Ἰωάννης Ελ. Σκουτέλης, σ. 14. — Δημ. Φερούση, Ὁσία Φιλοθέη Μπενιζέλου, σ. 24, 45. — Ἀρχιμ. Γίτου Μπουράκι, Περὶ τῆς ἀγιότητος τοῦ Ἀγίου Νεκταρίου καὶ ποίος πρῶτος τὴν ἐπληροφόρηθη, σ. 111. — Δημ. Φερούση, Ἐκεῖ ποὺ γεννήθηκε ἡ Φιλοθέη Μπενιζέλου, σ. 122. — Σπύρος Περιστέρης, μιὰ γνώριμη φωνὴ τῆς Ὀρθοδοξίας, σ. 136. — Δημ. Φερούση, Ὁ Ἀι-Νικόλας τῶν Ψαρῶν, σ. 152. — Δημ. Φερούση, Ἀγιος Ἀνδρέας, τὸ μετόχι τῆς ὁσίας Φιλοθέης στὰ Πατήσια, σ. 165. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ δράση τῶν κληρικῶν τῆς Μ. Ἀσίας, σ. 177. — Δημ. Φερούση, Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου, τὸ μετόχι τῆς ὁσίας Φιλοθέης στὴν Καλογρέζα, σ. 184. — Ἀρχιμ. Ἀθαν. Σφουγγατάκη, Οἱ κατακόμβες τῆς Μήλου, σ. 188. — Ν. Μ., Ἐξήντα χρόνια δίχως Μικρασία, σ. 196. — Δημ. Φερούση, Ἡ ἀγιογράφηση τῆς Μονῆς Δάφνης στὴ Τζιά, σ. 204. — Τοῦ αὐτοῦ, Εἰκόνας καὶ τοιχογραφίες τῆς ὁσίας Φιλοθέης, σ. 232. Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, Ἀρκάδι, δόξα τῆς Κρήτης, περγαμηνὴ τῆς Ρωμιοσύνης, σ. 248. — Γεωργίου Θ. Πρίντζιπα, Ἀντώνιος Ἀναγνώστης Μαρτελάος, σ. 251. — Δημ. Φερούση, Ἡ Ἀθήνα τῆς Φιλοθέης Μπενιζέλου, σ. 262.

ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΑ

Πρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Προσηλυτισμός: ἡ «ἀγνή λατρεία» τῶν Χιλιαστῶν, σ. 12, 43, 54, 77. — Τοῦ αὐτοῦ, Παρονομία, σ. 86, 102, 135, 156, 171, 189, 202, 215, 236.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ (ΣΧΟΛΙΑ)

Σ' ἓνα τραγικὸ σκηνικὸ. — Τὴ συνιστοῦμε ἰδιαίτερα. — Γρηγόριος Νύσσης. — Μιὰ ἑκατονταετία. — Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες, σ. 16. — Ναρκωτικὰ καὶ νεο-

λαία. — Ἡ Ὑπαπαντή. — Μιὰ ὠραία συνήθεια. — Ἀνησυχητικὰ ποσοστά. — Ὀνομαστικὴ γιορτὴ ὅλων μας, σ. 30. — Ἡ ὁσία Φιλοθέη. — Γὰ τὴν ἐργαζόμενὴ μητέρα. — Καὶ γὰ τὸ τί δὲν κάναμε. — Δίδαγμα ἀπ' ἔξω. — Ὁ ἅγιος Πολύκαρπος, σ. 47. — Μιὰ ἄλλη ἀναστήλωση. — Ἡ ἀληθινὴ ταπεινοφροσύνη. — Οἱ ἅγιοι Σαράντα. — Ἀριστοῦργημα τῆς ἱ. Ὑμωδίας μας, σ. 64. — Ἡ 25ῃ Μαρτίου. — Οἱ Ἄγγελοι. — Ὁ Μακρυγιάννης. — Ἐνῶ τὰ κρούσματα συνεχίζονται. — Οἱ Προηγιασμένες, σ. 74. — Πλοῦτος μὲ παράξενη ιδιότητα. — Τὸ δίδαγμα τοῦ Νιπτήρα. — Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ δικὴ μας. — Σὰν τὸ Θωμᾶ. — Τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιο, σ. 96. — Ἰωσήφ καὶ Νικόδημος. — Μεγάλοι παιδαγωγοί. — Τὸ σεπτὸ λείψανο τοῦ Ἀγίου Νικολάου. — Ὁ ἀντικαρκινικός Ἐρανος. — Ὁ Κωνσταντίας Ἐπιφάνιος, σ. 105. — Κυριακὴ τῆς Σαμαρείτιδος. — Ἡ Ἄγια Ἐλένη. — Μακριὰ ἀπὸ τὴν αὐτοπροβολή. — 29ῃ Μαΐου 1453, σ. 126. — Ἡ γενέθλια ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας. — Ποιμαντικὸ ὑπόδειγμα. — Θερησκευτικὸς ἢ πολιτικὸς γάμος; — Ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος. — Γίνε καὶ σὺ ἓνας Ναθαναήλ, σ. 144. — Σὰν τὸν Αὐγερινό. — «Ἀῦρα λεπτή». — Παῦλος Εὐδοκίμου. — Μιὰ ἐπιφυλλίδα, σ. 151. — Μιὰ ἰδέα. — Τὸ «ἄκτιστον φῶς». — Ἐνα ἄλλο σχολεῖο. — Δορυφόρος τοῦ Ἡσαΐα. — Θαδδαῖος καὶ Ἀβγαρος, σ. 172. — Ἡ ἀρχὴ τοῦ λειτουργικοῦ ἔτους. — Πικρὰ ἐκκλησιαστικά. — Τὸ κλειδὶ τῆς θείας Βασιλείας. — Οἱ ποιμένες καὶ τὰ Κατηχητικά. — Ἡ Βίβλος στὰ σπίτια, σ. 191. — Ὁ Πίνδαρος τῆς Ἐκκλησίας. — Ἐνορία καὶ Σχολεῖο. — Ὁ πολιούχος τῆς Ἀθήνας. Χρήσιμες ἐκδόσεις, σ. 206. — «Ἐλεος θέλω...». — Ἡ γυναίκα στὴν Ἐνορία. — Τὰ παιδιά μας καὶ ἐμεῖς. — Γὰ ὅλα τὰ ἔθνη. — Οἱ ἐκλογές γὰ τὴν Αὐτοδιοίκηση, σ. 221. — Οἱ Ἄγιοι Ἀνάργυροι. — Ἐνας ἄλλος ἀρραβώνας. — Κραταῖοι ἀδελφοί μας. — Ὁ πρωτοστάτης. — Ἀφορὰ σ' ἓνα ποιμαντικὸ καθῆκον, σ. 239. — Τὸ νόημα τῆς Σαρακοστής. — Στὸν ἴδιο ἀστερισμό. — Ποίος ἀμφιβάλει; — Ὁ Πρωτόκλητος, σ. 254. — Ὁ βασιλιάς καὶ ποιητὴς Δαβίδ. — «Ὁφονται σε καὶ ὠδινῆσονται λαοί». — Ἐμφυχος ὑπερος. — Θεὸς εἰρήνης. — Ἐνα ἔτος κλείνει σ. 265.

ΟΜΙΛΙΑΙ

Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, Προσφώνηση στὴν ἐναρξὴ ἐργασιῶν τῆς Συνδιασκέψεως τοῦ Προεδρείου καὶ τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν, σ. 120. — Ἀρχιμ. Μακαρίου Βαρλά, Ἐννοια καὶ περιεχόμενο τῆς ἐλληνικῆς παράδοσης, σ. 237, 244, 266.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Παρουσίαση τῶν βιβλίων: Ἀρχιμ. Χριστ. Καλύβα, Ἡ Φωνὴ τοῦ Παύλου, σ. 15. — Ἀρχιμ. Τ. Κ.

Χορτάτου, Ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς τῶν νέων, σ. 15. — Ἀναστασίου Ν. Μαρίνου, Τὸ Σύνταγμα, ἡ Δημοκρατία καὶ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, σ. 31. — Γ. Π. Πατρώνου, Ὁ γάμος στὴ θεολογία καὶ στὴ ζωὴ, σ. 31. — Χρυσ. Ι. Νεαμονιτάκη, Ὁ ἅγιος Σπυρίδων, σ. 31. — Ν. Β. Τυπάλδου, Τὸ Δωδεκάροτον, σ. 61. — Δημ. Φερούση, Φιλοθέη Μπενιζέλου, σ. 61. — Ἰωάννας Τσάτσου, Ὁρες τοῦ Σινᾶ, σ. 84. — Σόλωνος Π. Κυδωνιάτου, Ἀναδρομὴ στὴν Παράδοση, σ. 84. — Κυριάκου Βαλαβάνη, «Τί κι ἄν...», σ. 84. — Ἰωάννου Δ. Δρούλια, Αἰώνιες ἀναζητήσεις καὶ ἀνάλογες θεωρήσεις (τοῦ ὄντως ὄντος), σ. 127. — Μητροπ. Μηθύμνης Ἰακώβου, Τραγουδώντας τὸ Ἅγιο Δωδεκαήμερο, σ. 140. — Μητροπ. Λευκάδος Νικηφόρου, Δροσοσταλίδες τῆς καρδιάς, σ. 140. — Παλλαδίου, Λαυσαϊκὴ ἱστορία, σ. 140. — Περιοδικὸ Ἅγιος Νικόδημος, σ. 141. — Κ. Σπανοῦ, «Βιβλιοφιλία», σ. 141. — Δημ. Φερούση, «Σύναξη» σπουδὴ στὴν Ὁρθοδοξία, σ. 142. — Ἀγγελου Πετρουλάκη, Ἐγκλήματα στὴν Ἑλλάδα, σ. 207. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Θρησκευτικὸς ἢ πολιτικὸς γάμος, σ. 207. — Μητροπ. Μεσσηνίας Χρυσοστόμου, Ὁ Εὐβοεὺς ἀρχιμ. Γρηγ. Ζιγαβηνός. — Ἀρχιμ. Ἀδαμ. Ἀποστολοπούλου, Τὸ δράμα τοῦ Γολγοθᾶ. — Δημ. Α. Λουκάτου, Τὰ καλοκαιρινά. — Κ. Σαρδελῆ, Ἡ ρωμιόσυνη καὶ ὁ Φ. Κόντογλου. — Τ. Μιχαλᾶ, Ἡ Ὁρθοδοξία στὴ χώρα τοῦ Τσαουσέσκου. — Ἰω. Κ. Παπαγεωργίου, Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία (γιὰ κοιν. λειτουργούς), σ. 222, 223. — Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, Ἡ Ἐκκλησία στὸν Ἀγώνα τοῦ Σαράντα, σ. 255. —

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΟΥ

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥΣ

Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Βελτιώνεται ἡ ὑγειονομικὴ περίθαλψη. — Κέντρο ἐπικοινωνίας νεότητος. — «Σύναξη» ἕνα νέο περιοδικό. — Γιὰ τὰ ἐπισκοπικὰ Δικαστήρια, σ. 32. — Ψήφισμα τῆς Γεν. Συνελεύσεως τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε., σ. 48. — Αὐξάνονται οἱ συντάξεις τοῦ ΤΑΚΕ, σ. 112. — Ἀποφάσεις τῆς Δ. Ι. Συνόδου γιὰ τὸ θρησκευτικὸ γάμο, σ. 128. — Ἡ ἀθώωση ἐνὸς κληρικοῦ καὶ ἡ στάση τοῦ Τύπου. — Περιοδεία τοῦ Δ.Σ. τοῦ ΙΣΚΕ, σ. 176. — Νὰ καταργηθεῖ ἡ ἄδεια γάμου. — Νέο ἀρχιερατικὸ μέλος. — Τὰ ἔξοδα κηδείας τῶν ἐφημερίων. — Οἱ κληρικοὶ καὶ τὸ ΙΚΑ, σ. 192. — Προβλήματα Ἱεροψαλτῶν, σ. 224. — Κινητοποίηση τῆς ΟΜ.Σ.Ι.Ε. — Οἱ ἐφημέριοι νὰ διαμένουν στὶς ἐνορίες τους. — Φροντιστήρια Ὑποψηφίων Κατηχητῶν καὶ Ἐπιμορφώσεως, σ. 256. —

ΝΕΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΤΟΥ ΤΑΚΕ

Στὶς σελ. 32, 48, 112, 128, 176, 192, 224, 256.

ΑΛΗΘΕΙΣ ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Στὶς σελ. 34, 50, 146, 242.

ΑΠ' ΟΤΙ ΓΡΑΦΕΙ Ο ΤΥΠΟΣ

Ἐνας γάμος — ἕνα μάθημα. — Πλάγιος ἤχος. — Ἀρρηκτα συνυφασμένη μὲ τὸ Γένος. — Πάλη κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, σ. 80. — Σπύρου Ἀλεξίου, Ἐφημέριοι Ἐκπαιδευτικοί, σ. 104. — Βάσιμη ἐλπίδα. — Θρίαμβος ἢ ἀπόφαση τῶν ΕΛΜΕ γιὰ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν. — Διεθνὴς ὑποκρισία, σ. 160. —

ΔΙΑΦΟΡΑ

Δημ. Φερούση, Ὁ θάνατος καὶ τὸ πένθος στὴν Ὁρθοδοξία, σ. 62. — Ἀγώνας ἐθνικοθρησκευτικὸς, σ. 66. — Τὸ κήρυγμα τῆς Μεγ. Παρασκευῆς, σ. 82. — Δημοσθένη Σαβράμη, Ὑπάρχει ζωὴ πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατο; σ. 87. — Χριστὸς Ἀνέστη, σ. 98. — Δημοσθένη Σαβράμη, Ἀπὸ τὸ ὑποβρύχιο στὴν Βίβλο, σ. 101. — π. Φιλοθέου Φάρου, Ὁ μύθος γιὰ τὴς δυνατότητες τῆς συγχρόνου Ἱατρικῆς, σ. 110. — Ἱερομ. Τιμοθέου Κιλλίφη, Μηνύματα ζωῆς, σ. 114. — Ν. Ι. Σ., Μάνα, ἡ καρδιά τῆς οἰκογένειας, σ. 117. — Ἐπισκόπου Ἀρχελώου Εὐθυμίου, Ὁ ἀετός, σ. 130. — Πρωτοπρ. Εὐ. Μαντζουρέα, Τὰ ὄνομα καὶ ἡ μνήμη τῶν Ὁ' Ἀποστόλων, σ. 158. — Νικ. Μαγγίνα, Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, σ. 159. — Ψαρά, τὸ τραγικὸ ἀδέρφι τῆς Χίου, σ. 162. — Ἀρχιμ. Παντελ. Καθρεπτιδῆ, Χριστιανισμὸς καὶ γυναίκα, σ. 168. — Δημ. Φερούση, Πάντα τὰ Ἑθνη, σ. 173. — Τὸ Ἐ' Πανελλήνιο θεολογικὸ Συνέδριο, σ. 180. — Τὸ Ἐ' Πανελλήνιο Θεολογικὸ Συνέδριο, σ. 195. — Ν. Μ., Οἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίες στὴ Γενεὴ, σ. 208. — Ἰβάν Τουργκένιεφ, Ὁ Χριστὸς, σ. 226. — Ν. Μ., Ἡ Ἐκκλησία στὸν ἀγώνα τοῦ Σαράντα, σ. 240. — Κωστῆ Μπαστιᾶ, «Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον», σ. 258.

ΕΙΚΟΝΕΣ-ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ὁ Ὄν, σ. 2. — Ὁ ἐξουσιαστὴς τοῦ χρόνου, σ. 3. — Ἀγιορείτικος πύργος, σ. 8. — Μοναχοὶ στὴν ἀκολουθία, σ. 9. — Ὁσία Φιλοθέη Μπενιζέλου, σ. 17. — Ἡ σκῆπη τῆς Ἁγίας Ἀννης, σ. 22. — Ἀγιορείτης ἀσκητῆς, σ. 23. — Ἡ Ἀθήνα στὰ χρόνια τῆς Τουρκο-

κρατίας, σ. 24, 26. — 'Η όσια Φιλοθέη με τή συνοδία της, σ. 25. — 'Η άπελευθέρωση τών 'Ιωαννίνων, σ. 33. — 'Αγιορειτική ζωή, σ. 40. — "Όμηροι 'Αρχιερείς τής 'Υψηλής Πύλης, σ. 49. — 'Ο "Όσιος 'Αθανάσιος ό 'Αθωνίτης, σ. 56. — 'Ο ί. ναός τής Παναγίας στό 'Αρκουδόρεμα τής 'Αρκαδίας, έκκλησία τών Κολοκοτρωναίων, σ. 65. — Τό συνέδριο τής πανευρωπαϊκής οίκουμενικής συσκέψεως στό Λουβλίνο Πολωνίας, σ. 73, 93, 94. — 'Ο 'Επιτάφιος Θορήνος, σ. 81. — 'Ο Εύαγγελιστής 'Ιωάννης, σ. 97. — Τό Προεδρεϊο και ή Συμβουλευτική 'Επιτροπή τών Εύρωπαϊκών 'Εκκλησιών, σ. 113. — Σπύρος Περιστερης, 30 χρόνια πρωτοψάλτης, σ. 129. — Σπύρος Περιστερης, σ. 136 και ή χορωδία του, σ. 137. — 'Ο παπα-Νικολής τών Ψαρών, σ. 145. — Δυό φωτογραφίες από τά Ψαρά, σ. 152, 153. — 'Από τή συνέντευξη Τύπου για τήν παρουσίαση του άλμπουμ «Τά Πάθη τά Σεπτά», σ. 159. — 'Η 'Εκκλησία κοντά στους Παλαιστίνιους, σ. 161. — 'Ο άγιος 'Ανδρέας στα Πατήσια και τό μαρτύριο τής όσ. Φιλοθέης, σ. 165, 166. — Τά Εισόδια τής Θεοτόκου στην Καλογρέζα, σ. 184, 185. — Μνημόσυνο για τους Μικρασιάτες, σ. 196. — 'Αχθοφόρος τής αγάπης, σ. 200. — 'Απαραίτητη βοήθεια, σ. 201. — 'Η άγιογράφηση τής όσ. Φιλοθέης στη Τζιά, σ. 204, 205. — 'Η Β' Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη στη Γενεύη, σ. 208. — 'Η Παναγία μαζί του, σ. 209. — Κληρικοί τών 'Ι. Μονών 'Αγ. Λαύρας και 'Αρκαδίου, σ. 225. — 'Ο Ναός και τοιχογραφίες τής όσ. Φιλοθέης, σ. 232, 233. — Στιγμιότυπα από έκδήλωση τής Βιβλιοθήκης τής 'Ι. Συνόδου για τό Σαράντα, σ. 240. — 'Αντώνιος Μαρτελάος, σ. 241. — Χριστού τά προσέορτια έπιτελούντες, σ. 257.

Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Σ

'Η Διεύθυνσις του Διορθοδόξου Κέντρου τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος άπευθύνει θερμήν έκκλησιν εις τόν πνευματικόν κόσμον, όπως έλθη άρωγός εις τόν έξοπλισμόν τής βιβλιοθήκης του Κέντρου δια τής άποστολής παντός είδους συγγράμματος άναφερομένου εις τήν Θεολογίαν και γενικώτερον εις τό άντικείμενον μελέτης πασών τών θεωρητικών έπιστημών.

Διεύθυνσις: Διορθόδοξον Κέντρον 'Εκκλησίας 'Ελλάδος

'Ιασιού 1 'Αθήναι (τ. τ. 140).

ΜΙΑ ΧΡΗΣΙΜΟΣ ΕΚΔΟΣΙΣ

Ε Υ Ρ Ε Τ Η Ρ Ι Ο Ν του 'Επισήμου Δελτίου τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος τών έτών 1923/4 - 1973, συνταχθέν υπό 'Αδαμαντίου Στ. 'Ανεστίδη. Πρόλογος Κωνσταντίνου Γ. Μπόνη, 'Ομ. Καθηγητού Πανεπιστημίου - 'Ακαδημαϊκού. Τόμος Α', σσ. π + 1 - 572, Τόμος Β', σσ. 573 - 1070. 'Αθήναι 1978.

Εις τά πλαίσια τής συντάξεως εύρετηρίων τών περιοδικών τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος, έξεδόθη εις 2 τόμους τό εύρετήριο τών πρώτων πενήτηντα τόμων τής «'Εκκλησίας», ή όποία, ως γνωστόν, είναι τό έπίσημον δελτίον τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος.

Πρόκειται δι' έν εύρετήριον άπολύτως χρηστικόν, τό όποιον εις τό πρώτον μέρος ταξινομεί τό σύνολον τών πάσης μορφής δημοσιευμάτων του περιοδικού και εις τό δεύτερον εύρετηριάζει κάθε τί. Τό πρώτον μέρος περιλαμβάνει 27.133 λήμματα ταξινομημένα εις 17 πίνακας, μεταξύ τών όποιών περιλαμβάνονται πίνακες τών νόμων, πράξεων, έγγραφων κ.λπ. του ελληνικού κράτους και τών ξένων κρατών, πίνακες πράξεων και έγγραφων τής 'Ι. Συνόδου τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος, τών συνοδικών όργανισμών, τής 'Ι. 'Αρχιεπισκοπής 'Αθηνών και τών λοιπών 'Ι. Μητροπόλεων τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος, καθώς και τών διαφόρων 'Ορθοδόξων 'Εκκλησιών, όπως και τών έτεροδόξων. Εις ίδίους πίνακας ταξινομούνται αί μελέται, αί προσφωνήσεις, οι λόγοι, αί περιστατικά εύχαί, τό θεϊον κήρυγμα, τά σημειώματα τής «Παρατηρήσεων Στήλης», ή κριτική του διδίου, τά χρονικά κ.ά.

Εις τό δεύτερον μέρος δημοσιεύονται 38 εύρετήρια με τά όποια έπιχειρείται μιá έξονυχιστική ταξινόμησις τών συντακτών και τών περιεχομένων τών διαφόρων έγγραφων, νόμων, έγκυκλίων, πράξεων του ελληνικού κράτους και τών διαφόρων 'Εκκλησιών, άλλα και τών συγγραφέων και τών περιεχομένων τών μελετών, άρθρων, προσφωνήσεων, λόγων, διδλιοκρισιών, παρατηρήσεων κ.λπ.

Του όλου έργου προτάσσεται πρόλογος του διευθυντού του περιοδικού Καθηγητού κ. Κ. Γ. Μπόνη, 'Ακαδημαϊκού, καθώς και ιστορικά του περιοδικού, άνάλυσις τών μεθοδολογικών του εύρετηρίου, διδλιογραφία, άρκτηκόλεξα και συντομογραφία.

Τό έργον διατίθεται έν τή συνόλφ του άντι 2.000 δραχμών έν τοίς γραφείοις τών έκκλησιαστικών περιοδικών ('Ιωάννου Γενναδίου 14, 'Αθήναι 140).

“ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ”

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

(ΕΩΣ 30.6.1982)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ — ΟΜΟΤ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ

(ΑΠΟ 1.7.1982 ἔξ.)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1982 ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

† Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης ΤΙΜΟΘΕΟΣ

† Ὁ Σεβίτων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Ἀχελώου ΕΥΘΥΜΙΟΣ

Ἱερομον. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΚΙΛΙΦΗΣ

Πρεσβ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Πρωτοπρ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΜΑΝΤΖΟΥΝΕΑΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΕΥΔΟΚΙΜΩΦ (†)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΣΑΒΡΑΜΗΣ

Ἀρχιμ. ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΒΑΡΛΑΣ

» ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗΣ

» ΤΙΤΟΣ ΜΠΟΥΡΛΑΚΙΣ

» ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΠΟΥΛΟΥΠΑΤΗΣ

» ΝΙΚ. Ι. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ

» ΑΘΑΝ. ΣΦΟΥΓΓΑΤΑΚΗΣ

» ΦΙΛΘΕΟΣ ΦΑΡΟΣ

ΣΠΥΡΟΣ ΑΛΕΞΙΟΥ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΖΗΣΙΜΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΓΓΙΝΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΠΡΙΝΤΖΙΠΑΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Σ. ΦΕΡΟΥΣΗΣ

Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ